

Legea europeana privind libertatea mass-media se aplica integral în spațiul comunitar din 8 august

O noua legislație menită sa reglementeze mass-media în Uniunea Europeana (UE) va intra pe deplin în vigoare la 8 august. Este vorba de Legea europeana privind libertatea mass-media (The European Media Freedom Act, EMFA), ce consacra principiul informarii ca bun public și protejeaza și promoveaza libertatea, independența și pluralismul presei în cadrul pieței interne, conform site-ului Comisiei Europene.

Digitalizarea și globalizarea au revoluționat sectorul media, permițând publicului sa aiba acces la o oferta mai diversificata prin intermediul platformelor digitale, eliminând frontierele naționale. Acest context a creat totodata și noi provocari. Platformele globale precum rețelele sociale și serviciile de streaming au dobândit o putere semnificativa asupra distribuției conținutului, devenind principalii intermediari între mass-media și public. Acest nou mediu depinde de algoritmi și politici interne care pot afecta pluralitatea informațiilor și favoriza diseminarea dezinformarii. În plus, concentrarea tot mai mare a veniturilor din publicitate în mâinile acestor platforme a pus în pericol sustenabilitatea economica a multor media tradiționale.

Confruntata cu aceasta situație și susținând ca libertatea editoriala și independența și puterea mass-media ca actori importanți în sistemul democratic trebuie protejate, UE a adoptat acest nou cadru comun cu scopul de a armoniza normele la nivel european. Deși legislația privind mass-media este în primul rând o competența naționala, Comisia și-a justificat legislația în acest domeniu în temeiul articolului 114 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Acesta permite UE sa adopte masuri de apropiere a dispozițiilor statelor membre privind instituirea și funcționarea pieței interne.

Textul reglementeaza furnizarea de servicii media în întreaga Uniune, cu scopul de a crea o piața integrata care sa protejeze pluralismul mass-media, sa limiteze concentrarea excesiva a proprietății, sa combata dezinformarea și sa previna interferența, atât publica, cât și privata, politica sau economica, în activitatea editoriala a mass-media.

Astfel, deciziile editoriale vor beneficia de o protecție mai buna împotriva ingerințelor și presiunilor nejustificate și, în cazul mass-media publice, jurnaliștii vor avea garanția ca angajatorul lor are acces la finanțe adecvate, sustenabile și previzibile, în conformitate cu misiunea lor de serviciu public.

EMFA prevede, de asemenea, garanții solide pentru confidențialitatea surselor, inclusiv în ceea ce privește utilizarea de software de supraveghere intruziv împotriva jurnaliștilor și a celor aflați în relații profesionale cu jurnaliștii.

Regulamentul european privind libertatea mijloacelor de informare în masa (Legea 8470/2024) se aplica tuturor furnizorilor de servicii media din Uniunea Europeana publice și private - televiziuni, radiouri, publicații și mijloace digitale, cum ar fi podcasturile și serviciile audiovizuale la cerere. De asemenea, platformele de partajare video și marile platforme online, chiar daca nu au responsabilitate editoriala directa, fac, de asemenea, obiectul acestui regulament. Aceste platforme joaca un rol esențial în organizarea conținutului media și pot influența expunerea anumitor subiecte sau știri, ceea ce justifica includerea lor în regulament.

Prezentat de Comisia Europeana la 16 septembrie 2022, regulamentul privind libertatea presei a fost adoptat la 26 martie 2024, dupa un an și jumătate de negocieri, marcând o etapa importanta în armonizarea reglementarilor privind mass-media în Uniunea Europeana și oferind un cadru ce promoveaza libertatea, independența și pluralitatea mass-media și combate dezinformarea și interferența nejustificata.

Principalele prevederi ale EMFA

EMFA introduce mai multe elemente noi în regimul juridic aplicabil sectorului mass-media, dintre care unele dintre cele mai importante sunt următoarele:

* **Transparența proprietății în mass-media:** Companiile media ar trebui să facă publică identitatea proprietarilor lor și a oricărei persoane sau entități care deține un control semnificativ asupra procesului decizional (inclusiv atât proprietarii direcți, cât și cei care dețin o participație semnificativă, cum ar fi grupurile de investitori). În plus, ar trebui furnizate informații privind sursele de venit, subliniind în mod clar dacă primește finanțare de la entități guvernamentale sau beneficiază de publicitate de stat. Pentru a asigura transparența în această privință, autoritatea națională corespunzătoare din fiecare stat membru va trebui să creeze o bază de date accesibilă publicului în care să fie publicate aceste informații.

* **Protecția independenței editoriale:** Sunt introduse garanții stricte pentru a se asigura că mass-media își păstrează independența în ceea ce privește deciziile editoriale, protejând jurnaliștii de interferențe externe. În acest sens, sunt prevăzute mecanisme de control și supraveghere, cum ar fi audituri interne și externe, pentru a se asigura că nu este manipulat conținutul, precum și sancțiuni pentru cei care nu respectă aceste norme.

* **Masurarea audienței:** normele pentru sistemele de măsurare a audienței în toate mijloacele de comunicare în masă, atât tradiționale, cât și digitale, sunt unificate. Sistemele trebuie să fie transparente și verificabile, asigurându-se că rezultatele nu favorizează niciun mijloc sau platforma de informare.

* **Reglementarea publicității de stat:** Se introduce o reglementare specifică pentru a obliga guvernele și entitățile publice să se asigure că alocarea de publicitate nu este utilizată ca un mecanism de influențare a liniei editoriale a mijloacelor de informare în masă. În acest fel, deciziile privind distribuirea publicității de stat ar trebui să fie transparente și bazate pe criterii obiective.

* **Protecția surselor jurnalistice:** Pentru a proteja jurnalismul de investigație, sunt introduse standarde minime pentru protecția surselor jurnalistice și a comunicațiilor confidențiale. Orice încercare de a obține informații despre o sursă sau de a intercepta comunicații trebuie să fie justificată de un motiv imperativ de interes public și autorizată de o autoritate judiciară independentă.

* **Dreptul de a personaliza ofertele media:** Utilizatorii au dreptul de a modifica cu ușurință setările, inclusiv setările implicite, ale oricărui dispozitiv sau interfață de utilizator care controlează sau gestionează accesul și utilizarea serviciilor media oferite de programe, pentru a personaliza oferta media în conformitate cu interesele sau preferințele lor. Producătorii, dezvoltatorii și importatorii ar trebui să se asigure că aceste dispozitive permit ca această personalizare să fie liber disponibilă, vizibilă și accesibilă în orice moment. În plus, aceștia ar trebui să se asigure că identitatea vizuală a mijloacelor de informare accesate de aceste dispozitive este clară și coerentă.

* **Înființarea unui Comitet european pentru servicii mass-media:** Se înființează la nivelul UE un organism consultativ independent, care reunește autoritățile naționale de reglementare și care va coordona și monitoriza aplicarea corectă a Regulamentului european privind libertatea mass-media în toate statele membre.

* **Libertatea de a îmbunătăți reglementările:** Statele membre pot adopta norme mai detaliate sau mai stricte în domeniile reglementate, cu condiția ca normele respective să asigure un nivel mai ridicat de protecție a pluralismului mass-media sau a independenței editoriale, să fie în conformitate cu EMFA și să respecte dreptul Uniunii.

Alte norme europene care reglementează mass-media în Uniunea Europeană

* Directiva privind serviciile mass-media audiovizuale (SMAV) coordonează reglementarea mass-media audiovizuale la nivel național. Revizuită în 2018, aceasta enumără condițiile pe care statele membre trebuie să le garanteze pentru autoritățile lor de reglementare: independența față de autoritățile publice, imparțialitate, transparență, responsabilitate, resurse, proceduri de numire și demitere și mecanisme de recurs.

* Directiva europeană privind drepturile de autor, adoptată în 2019, reglementează proprietatea literară și artistică. Aceasta a introdus un drept conex, ce recompensează mass-media atunci când articolele lor sunt reutilizate de agregatoare de știri online, cum ar fi Google News. Normele europene în materie de concurență garantează că, în sectorul presei, ca și în alte sectoare, niciun actor nu deține monopolul. Cu toate acestea, ele nu abordează în mod direct consecințele fuziunilor asupra pluralismului și independenței mass-media și nu reglementează alocarea resurselor de stat.

* Legea privind serviciile digitale (DSA), intrată în vigoare în august 2023, obligă platformele să elimine conținutul ilegal online, inclusiv atunci când acesta provine din mass-media. Un cod de practici împotriva dezinformării încurajează platformele și rețelele sociale să colaboreze cu mass-media pentru a garanta calitatea conținutului pe care îl publică.

* Directiva europeană anti-SLAPP reprezintă un alt pas întreprins de UE în direcția protejării presei. Este vorba despre un mecanism menit să ofere garanții procesuale sporite persoanelor care se exprimă deschis în legătură cu chestiuni de interes public (în general, jurnaliști și apărători ai drepturilor omului) și care sunt vizate de proceduri judiciare vadii nefondate sau abuzive. Aceste proceduri judiciare cunoscute sub denumirea generică de acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice (Strategic Lawsuit Against Public Participation, SLAPP), reprezintă un fenomen recent, dar tot mai răspândit la nivelul Uniunii Europene.

Scopul SLAPP-urilor este acela de a hărțui, de a cenzura, de a intimida și de a reduce la tăcere persoanele care expun informații de interes public, prin diferite conduite care pot lua forma unor pretenții financiare vadii excesive cu titlu de despăgubiri sau prin împovărea lor cu litigii numeroase și complexe, care, prin costurile presupuse de asigurare a unei apărări în instanță, le pot aduce până în punctul în care acestea ajung să renunțe la critici sau la opoziție. Directiva europeană anti-SLAPP a intrat în vigoare pe 20 mai 2024, după publicarea sa în Jurnalul Oficial al UE. Statele membre au obligația să o transpună în legislația națională până la data de 7 mai 2026.